

Onderzoek Vleermuizen
Plangebied 'Den Hoek'
te Helvoirt

Onderzoek Vleermuizen

Plangebied 'Den Hoek' te Helvoirt

Opdrachtgever : Gemeente Haaren
Postbus 44
5076 ZG HAAREN

Projectnummer : 20080511-01

Status rapport / versie nr. : Definitief / D02

Datum : 20 december 2011

Opgesteld door : E.W.A. Janssen (Ekoza) en ing. G. Moret

Veldonderzoek : E.W.A. Janssen, R. Pelzer, R. Hanisch (Ekoza)

Gecontroleerd door : drs. ing. M.G.A. van den Brink

Voor akkoord : drs. ing. M.G.A. van den Brink Paraaf :

Versie nr.	Datum	Omschrijving	Opgesteld door	Gecontroleerd door
D01	18-10-2011	Onderzoek Vleermuizen Plangebied 'Den Hoek' te Helvoirt	GM 	MB
D02	20-12-2011	Begrenzing plangebied	FH 	MB

INHOUD	blz.	
1	INLEIDING	2
	1.1 Algemeen	2
	1.2 Rapportage	2
	1.3 Vleermuizen	2
2	WETTELIJK KADER	4
	2.1 Algemeen	4
	2.2 Flora- en faunawet	4
3	GEBIEDSBESCHRIJVING EN ONDERZOEKSMETHODE	5
	3.1 Gebiedbeschrijving	5
	3.2 Onderzoeksmethode	5
4	RESULTATEN VELDONDERZOEK	6
	4.1 Kraamseizoen	6
	4.2 Paarseizoen	6
5	CONCLUSIES	7
	5.1 Conclusie	7
	5.2 Vrijstelling en ontheffingen	7
6	LITERATUUR	8

BIJLAGEN

1. Natuurwetgeving
2. Foto's veldbezoek

1 INLEIDING

1.1 Algemeen

Het pand aan de Helvoirtsestraat 44 te Helvoirt, bijbehorende schuren en aanliggende grond zullen plaats gaan maken voor nieuwbouw 'Den Hoek'. Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en de faunawet nodig is, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor is door AGEL adviseurs een verkennend onderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat er verblijfplaatsen van vleermuizen in het gebouw of omringende bomen kunnen voorkomen.

Gemeente Haaren heeft AGEL adviseurs verzocht onderzoek uit te voeren naar het belang van het plangebied voor vleermuizen.

1.2 Rapportage

Deze rapportage is de weergave van het nader veldonderzoek dat door Ekoza is uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij vormt de Flora- en faunawet die aangeeft welke soorten op welke manier beschermd zijn en de resultaten uit de eerder uitgevoerde quickscan.

Aan de hand van de rapportage zijn er voor het nader onderzoek een tweetal onderzoeksvragen te formuleren.

1. Zijn er vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het gebouw of de omgeving aanwezig?
2. Wat is de status van het eventuele gebruik (mannenverblijf of kraamkolonie)?

1.3 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, en paarverblijfplaatsen.

Figuur 1: Mogelijke verblijfplaatsen en uitvliegopeningen (bron: Vleermuizen in het landschap)

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of hollen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn.

Veel soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen zijn bijvoorbeeld gebouwbewoners. Ze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen. Andere soorten, bijvoorbeeld gewone grootoorvleermuizen, hebben een voorkeur voor grote open ruimten zoals kerkzolders.

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale paarkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes. In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn. Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik kunnen zijn.

2 WETTELIJK KADER

2.1 Algemeen

In Nederland zijn meerdere wetten die de flora en fauna in ons land beschermen. Dit zijn de Flora- en faunawet en de natuurbeschermingswet. In dit onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze wet. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt alle in Nederland levende soorten. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

In de verschillende verbodsbepalingen is opgenomen dat er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk (kunnen) zijn voor de soort. Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. De AMvB onderscheidt 3 categorieën van soorten.

- Soorten van Tabel 1, hiervoor geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheersmaatregelen.
 - Soorten van Tabel 2; hiervoor geldt een vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor andere activiteiten is een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'.
 - Soorten van Tabel 3; dit zijn strikt beschermde soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen alleen een ontheffing wordt verleend indien er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en Faunawet. Ook alle broedende vogels zijn beschermd volgens tabel 3.
-

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN ONDERZOEKSMETHODE

3.1 Gebiedbeschrijving

Het plangebied bevindt zich parallel aan de Helvoirtsestraat te Helvoirt (NB) en omvat een voormalige boerderij (huisnr. 44) met twee lege schuren en akker-, maïs- en grasland (fig. 2). Totaaloppervlakte is circa 8 ha. (figuur 3). In het open gebied staan enkele bomen verspreid langs de sloten en de erfgrenzen van de bebouwing aan de Helvoirtsestraat.

Figuur 2: Links, Overzicht plangebied en figuur 3: recht, Ligging van het plangebied (bron: google maps)

3.2 Onderzoeksmethode

De gehanteerde methode bestond uit onderzoek met een batdetector zowel in de avond- als in de ochtenduren. Het onderzoek is uitgevoerd volgens het protocol Vleermuizen 2011. De brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereniging ontwikkelden in 2009 in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN) het eerste protocol. Sindsdien wordt het protocol jaarlijks geactualiseerd. De organisaties werken hiervoor samen in het Vleermuisvakberaad. De Gegevensautoriteit Natuur stelt het protocol formeel vast.

Met de batdetector werd gedurende vier avonden en een ochtend geluisterd en gezocht naar mogelijk uit- of invliegende dieren. Omdat vleermuizen bij het uitvliegen meestal snel en rechtlijnig van de locatie vertrekken was de kans op missen aanwezig. Daarom is ook in de ochtenduren een inspectie uitgevoerd om terugkerende dieren op te kunnen sporen. In de ochtenduren hebben vleermuizen namelijk de neiging om gedurende een half uur te gaan zwermen rondom de invliegopening. Hierdoor zijn verblijfplaatsen tijdens de ochtend beter te vinden. Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

In het voortplantingsseizoen (vroeg zomer) zijn drie controles uitgevoerd om vast te stellen of het plangebied als kraamkolonie wordt gebruikt door vleermuizen (impressie veldbezoek zie bijlage 2). Deze controles zijn op de avonden van 21 juni en 13 augustus en op de ochtend van 29 juni. In het paarseizoen (vroeg herfst) zijn twee controles uitgevoerd om te kijken of het plangebied als paarverblijf wordt gebruikt door vleermuizen. Deze controles zijn 's avonds op 24 augustus en 9 september 2011 uitgevoerd. Alle bezoeken duurden minimaal 3 uur en werden uitgevoerd onder gunstige omstandigheden (droog en weinig wind met temperatuur boven 10 graden).

4 RESULTATEN VELDONDERZOEK

4.1 Kraamseizoen

Tijdens de kraamperiode zijn nauwelijks vleermuizen waargenomen. Op 21 juni zijn in de tuin van de Helvoirtsestraat 43 een laatvlieger en een gewone dwergvleermuis waargenomen. In het plangebied zelf zijn geen uit- of invliegende vleermuizen waargenomen. Tijdens de ochtendcontrole op 29 juni zijn enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Hierbij was de indruk dat er een verblijfplaats in het pand van de Helvoirtsestraat 43 zou kunnen zijn. Dit ligt buiten het plangebied en is om die reden niet nader vastgesteld. Het beeld op 13 juli (avondbezoek) was vergelijkbaar met eerdere keren. Er vlogen enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen in het plangebied. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van vliegroutes of verblijfplaatsen in het plangebied zelf.

4.2 Paarseizoen

In de paartijd zijn tijdens het eerst avondbezoek enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen gehoord. Tijdens het tweede bezoek werden zowel bij de schuren als boven de akkers foeragerende en roepende vleermuizen waargenomen. Er was sprake van een relatief langdurig terugkerende werfroep van een gewone dwergvleermuis rond de voorkant van het pand boven de Helvoirtsestraat rond nummer 43.

5 CONCLUSIES

5.1 Conclusie

Er zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen in het gebouw, de schuren of de directe omgeving aanwezig. Wel is er mogelijk een verblijfplaats van hooguit enkele dieren aanwezig in het woonhuis van de Helvoirtsestraat 43. Tijdens de ochtendronde zijn hier een drietal gewone dwergvleermuizen naar toe gevlogen. Of er daadwerkelijk een verblijfplaats aanwezig is kon niet worden vastgesteld. Dit woonhuis ligt buiten het plangebied en is daarmee niet relevant. Dit beeld werd in de paartijd versterkt doordat op 1 van de nachten een mannetje langdurig aan het roepen was rondom Helvoirtsestraat 43. Het plangebied zelf wordt door enkele gewone dwergvleermuizen en een laatvlieger gebruikt om te foerageren. De ingreep zal niet leiden tot verlies van essentieel foerageergebied.

5.2 Vrijstelling en ontheffingen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied waargenomen. Daarnaast zijn er geen vliegroutes of essentieel foerageergebied aangetroffen. Derhalve is er geen ontheffing noodzakelijk voor deze soortgroep.

6 LITERATUUR

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997;
 - Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992;
 - Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999;
 - Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994;
 - www.minlnv.nl.
-

BIJLAGE 1

NATUURWETGEVING

Flora- en Faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is artikel 13 eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden geveerd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden geveerd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Om de werking van de Flora- en faunawet minder star te maken is middels een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er een afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen nog ontheffing verkregen worden voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Hierdoor kan geen ontheffing meer aangevraagd worden op basis van 'werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'. Voor vogels kan alleen nog ontheffing verkregen worden op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat naast belang j, ook geen ontheffing meer aangevraagd kan worden op basis van belang e 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' meer aanvragen.

BIJLAGE 2

FOTO'S VELDONDERZOEK

